

◆ ST. OLAV ◆

Nr. 15—18

Oslo, 11. april 1946

58. årg.

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30 069. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Påskebudskapet. — Korset. — Den katolske idé. — Pavelig offensiv mot sulten. — Påske i Assisi. — Utsyn. — Finnmark. — Kardinal von Galen, Glennom. — Når er det påske. — Klosteret på Jan Mayen. — Erik den hellige. — Sangen om Bernadotte. — Savanarola. — Maria, Jesu mor. — Herhjemme — derute.

Påskebudskapet

Det kristne oppstandelseshåp er den dypest personlige kjennsgjerning av alle — la oss holde oss det klart for øye i en tid, da vi kjemper for å befri oss for de siste restene av den massepsykose, vi alle mer eller mindre har ligget under for. De kristne forkynnere også når de har talt kollektivt om synd og syndere, tro og troende. Vel, liv går til grunne og liv oppstår og det strir ikke mot de kollektive begreper, men den kristne oppstandelsesforkynnelse sprenger det kollektive i stumper og stykker. I naturens evige kretsløp er det plass for millioner og milliarder, men ikke for individets oppstandelse — den enkelte som hyller naturen som det høyeste prinsipp har ikke annet å fortrøste seg til enn at livet går videre og han eller hun «gjenoppstår» i slekten. Men — jo mer utpreget personligheten blir, jo mer den utstråler sin magiske kraft — jo fattigere blir den trøsten. Den som er glad i et annet menneske, kjenner og elsker dets smil, øyets glans av sjel, uttrykkets preg av ånd — den som bak alt dette skimter det uforklarlige, et vesen skapt og formet av kjærlighetens guddommsmakt — det menneske vil aldri kunne forsone seg med at alt dette skulle forsvinne og bli til intet. Det er umulig. Om ikke før så vil i dødens stund når sjelen kjemper sin siste kamp tanken om en oppstandelse melde seg.

Den store russiske dikter Leo Tolstoj setter i sitt geniale verk «Oppstandelse» hele menneskelivet inn under oppstandelseshåpet. Livet består av fall og oppreisning og den moralske oppstandelse er oppstandelsen i sin vorden. Døde sjeler, følelsesløse av syndens gift, reiser seg av liksvøpet og strekker seg opp mot lyset og varmen fra Guds evige kjærlighet. Den moralske oppstandelse er sjelens identitetsprinsipp — sovende sjeler vekkes til bevissthet om sin egenart. Den moralske oppstandelse sprenger grensen mellom art og individ og åpner den trange stien som fører mot høydene.

Men stien er trang og bratt — ingen kan gå den som ikke skimter det forjettede land. Ingen kan gå den som ikke kjenner kraften av Kristi oppstandelse fra de døde.

Snart lyder påskebudskapet på ny til oss. Det er intet budskap til «massen» — det er budskapet til kjempende sjeler som kjenner den store ensomhet i livets tummel og som har smakt de bitre dråper fra lidelsens kalk — alle de som lengter etter soloppgangen over en trang og tornestrødd sti — håpets sol over troen og kjærligheten, oppstandelsen fra alt det døde og til døden vigslede i oss.

Korset – kristendommens symbol

Korset som symbol var kjent lenge før kristendommens tid. Hjulkorset, symbolet for solen, er vel overhodet et av de eldste religiøse symboler vi kjenner. Ved kristendommens oppståen fikk nå korssymbolet en annen betydning, ikke bare som et minne om Kristi død og ære, men som symbol for selve kristendommen. Ved korset drog den seirende fram. «Fram kristmenn, korsmenn» lød Olavs hærop ved Stiklestad.

Det er mulig at de første kristne også brukte korsets tegn for å tilkjenne seg blant hedningene. Allerede i katakombenes malerier finner vi det framstillet. Men det var ennå langt fra alminnelig. I 326 skal Konstantin den stores mor ha funnet det kors i Jerusalem hvorpå frelseren hadde lidt, og fra nå ble det stadig mer alminnelig å framstille korset i kirkenes malerier. Fra denne tid skriver seg også de første kors. Fra det 6. århundre er korset framstillet i kunsten i stor mengde. Det er symbolenes klassiske tid i Italia og Bysantz. De brer seg overalt, i forbindelse med en rik flateornamentikk. De germanske langobarders inntrengen i Italia på denne tid spilte vel en viss rolle i denne utvikling. I San Vitales mosaikker, på elfenbenskurd og på sarkofager forekommer nå korssymbolet stadig, ofte i tilknytning til andre kristne symboler. Man har korset i prosesjonene, rundt halsen ble det det også båret, ofte med relikviestempe i. Disse eldste kors var framstillet av kostbart materiale, ofte med innlagte stener, og rikere og rikere ble de etterhvert. Medaljonger med symboler ble lagt inn i korskrysset og i de fire korsarmer.

Lenge hadde nå det bare kors vært brukt som symbol. Å framstille Kristus naglet til dette kors mente man ville være respektløst. Dette å framstille Guds sønn, frelseren, i døds-kvalens lidelser, det ville være nedverdiggende. Dessuten hadde hittil tidens sans for symbolene ligget hindrende i veien for en mer realistisk framstilling av selve den historiske scene. En ny oppfatning begynner nå å gjøre seg gjellende. På en ampoule fra Monza ser vi selve korsfestelsesscenen gjengitt. Men ennå har man ikke våget å nagle Frelseren til korset. Dette er framstillet bart med en knelende engel på hver side. Over dette ser vi så Kristus framstillet i bryststørrelse med glorien rundt hodet. På hver side av denne scene ser vi de korsfestede røvere. Bilder av denne art treffer vi flere steder fra slutningen av det 6. århundre, bl. a. i et syrisk manuskript i Florens fra 586. I offentlige bygninger er dog disse scener meget sjeldne. I den hellige Sabinas port i Rom er det plasert på et lite framtrødende sted, og Gregor de Tours, som i slutten av det 6. århundre nevner at et krusifiks var framstillet malt i en kirke i Narbonne, betrakter det nærmest som en profanasjon. Men utviklingen var begynt og en alminnelig reaksjon mot de gamle primitive symboler fikk sitt klareste uttrykk i et koncil i Konstantinopel 692, hvor forordningen ble utstedt om at historiske bilder skulle foretrekkes med utsmykninger framfor de gamle symboler. Da så pave Jean VII i 705 gir tillatelse til en korsfestelsesframstilling i mosaikk i vaticanet, inntar snart slike framstillinger den plass den gode hyrde hadde hatt før. Som rundskulptur synes dog ikke krusifiksene å ha vært brukt før i det 9. århundre. Den samme utvikling kan iakttas her som alltid ellers i kunstens historie: Fra flatekunsten, maleriet og

relieffet fram til rundskulpturen. Over alteret ble krusifikset først satt i det 11. århundre.

Her hjemme i Norden hadde nå dyreornamentikken gjenom flere sekler akstet sin barbariske glans over kunstlivet. Først i lé av kirkens murer kunne sydens klassiske kunstanker få feste. I Irland finner vi alt tidlig korsfestelsesframstillinger framstillet i de berømte irske manuskripter, men i vill oppløsning, blannet med den hjemlige, keltiske ornamentikk. Kristi kledning, hår og barter er oppløst i slynger og løkker, flettet inn i hverandre. Det nye, fremmede motiv smelter helt sammen med de gamle. Ennå bedre kan vi se dette ved en rekke stenkors og i Skottland, på øya Man og flere andre steder. Ornamentikken rår, og når der er hugget inn billedframstillinger er kristne og nordisk-hendenske bilder blannet suverent. På samme kors kan vi finne framstillet Kristus på korset og scenen fra den nordiske myteologi med Loke og Sigyn. Preget av samme oppfatning er Jellingestenen gjengivelse av korsfestelsen fra ca. 960. Den ble reist av Harald Blåtand etterat denne hadde innført kristendommen i Danmark. Vi ser Kristusskikkelsen med utstrakte armer, men intet kors bak ham. Til gjengjeld er han omringet av armslyngninger i den hjemlige ornamentstil.

De eldste vidnesbyrd om kristen kunst i Norge er, foruten flere bare stenkors, små relikviestempe som har vært båret rundt halsen, delvis av sølv. Et som er funnet i Bergen har ennå en frisk båndsløyg over maven. Av sølv har vi bl. a. et fra Varhaug på Jæren, og et fra Skjervøy i Troms. Fra Romerike har vi et i forgyllt bronse. Et praktfullt er bevart fra Tysfjord og er i sølv med niello og med kjede til å bære rundt halsen. Alle disse, som skriver seg fra 1000-årene, bærer framstillingen av korsfestelsen og har vært betraktet som undergjørende amuletter. I virkeligheten er skrittet ikke så langt fra de små, såkalte Torshammere av jern, som også høyest sannsynlig har vært båret som amuletter.

Av alterkors eller prosesjonskors har vi bevart et fra St. Halvardskirken i Oslo fra 1100-årenes slutt. Det ble funnet ved gravninger på St. Hallvards plass i 1914 og er beskrevet i dr. Sigurd Grieg's bok om norske byfunn fra middelalderen. Det er et trekors prydet med forgyllte og emaljerte kobberslag. Den korsfestede Kristus er kledd i lang kjortel etter syrisk manér. På korsarmene til høyre og venstre for ham har Maria og Johannes stått, kun Maria er nå bevart. Ved korsets fot er merke etter en tredje figur, muligens en St. Peter. Den øvre korsarm er borte.

På baksiden, som også er prydet, ser vi i medaljongene på korsarmene, symbolene for de fire evangelister, i korskrysset i en rund medaljong en ung sittende Kristus med bok i den ene hånd og den annen opprakt med tre fingre i været. På samme måte er en rekke andre kors utsmykket på baksiden. På kors fra Opdal, Gyland og Åkre kirker ser vi det. Systemet fra framsiden av Halvardskorset er også det samme, bare er Kristusfiguren nå iført kun et lendeklæde, og står ikke fullt så rett opp og ned i stiv stilling. Det er den vanlige framstilling av ham, som stammer fra det hellenistiske randområde. Her var man vant med å framstille menneskekroppen naken. Vi har bevart

Den katolske idé og dens oppgave

Av Jacques Maritain ved Dagny How.

En katolikks intellektuelle oppgave er en vanskelig oppgave, like vanskelig som den er av umåtelig betydning. Menneskene lever i tiden og er underkastet alle framtidens omskiftelser. Men som lemmer på Kristi mystiske legeme på er de også forbundet med evigheten, det dypeste i deres liv har sine røtter festet der hvor hverken forandringer eller skiftende verdier finnes, deres forstand er festet til den evige sannhet, og trofastheten mot denne sannhet er betingelsen for at nåden skal kunne virke i dem. En slik meditasjon mellom tid og evighet er for den kristne forstand på samme tid et smertelig kors og en frelsende oppgave. Den må hvert øyeblikk betrakte den verden som forandrer seg og forgår, i evighetens lys.

Vårt problem i dag er å betrakte den moderne verden på denne måte, ikke bare betrakte og stille det evige utenfor verden, slik som det er naturlig for den kontemplative tanke, men også betrakte verden og øyeblikket nå ved hjelp av evigheten. Og dette problem er så meget mer påtrengende som vi ser et stort antall timelige former styrte i grus rundt oss, former og tanker som i lange tider, kanskje i århundrer, har gitt verden like meget av godt som av ondt, og hvis støtte menneskene nå mister. Men opp av historiens mørke hylster stiger en ny verden i nye, timelige former. Kanskje vil den bli vanskeligere å leve i enn i den gamle, men det er sikkert at et visst gode og en viss sannhet vil finnes i disse nye former og således gi et uttrykk for Guds vilje, som fyller alt

som er til. På den ene eller annen måte vil de derfor tjene de evige interesser. Det gjelder da å få forstå og klarlegge for oss denne verdens tilstand og så på riktig måte regulere våre følelser og handlinger.

En dobbelt fare og en dobbelt feiltagelse må vi her søke å undgå. Vi kan fristes til mer eller mindre å tape av syne evigheten til beste for det timelige og la oss gli nedover framtidens strøm istedenfor å beherske den med vår ånd. De som handler slik, underkaster seg verden mer enn de tror. De blir påvirket av verden og innvirker ikke på den. Som lette blad eller som tunge grener flyter de på tidens elv. I sin iver etter å oppnå praktiske virkeligheter glemmer de det som er den første betingelse for selve den praktiske virkekraft, nemlig den åndelige tilstand som forutsetter intellektuelt mot til å trenge gjennom de synlige ting, til å gi seg i kast med prinsippene og for enhver pris fastholde den senrale tanke om det uforanderlige.

Under påskudd av trofasthet mot det evige består den annen feiltagelse i å være bunnet, ikke til det evige, men til bruddstykker av den svunne tid. Slike mennesker forakter ikke verden som helgnene gjør, de forakter den som ukloke og innbilske, de betrakter ikke verden, men ser bort fra den, de forveksler de evige sannheter med de døende former, og selvom de mer enn de første har forståelse av de prinsipper som er uforanderlige, blir denne forståelse steril, ukomplett og negativ, fordi en viss hjer-

en hel rekke av disse metallkrusifikser som alle er innført, de fleste vel fra de berømte emalje-verksteder i Limoges i Syd-Frankrike. Karakteristisk for dem alle er selve korsets ornamentale utstyr. Selve Kristus-typen er alltid den samme. Den støpes opp og opp igjen i de gamle former.

Ved denne import, ved den stadige forbindelse med Europas kristne kunst, og ikke minst ved våre egne kirkers stadig økende behov for helgenstatuer etc. vokste vokste så interessen for den fri plastiske menneskeframstilling fram i Norge, hvor den rent ornamentale sans hittil hadde vært enerådende. Ikke minst under innflytelse av tidens monumentalplastiske skulptur i utlandet, dukker der fra det 12. århundrede av, opp en rekke større tre-krusifikser her hjemme. Vi har bevart en serie gode arbeider fra første halvdel av 1100-årene. Fra Horg, Rygge og Tanum og flere kirker har vi dem. Mens de fleste av metall-krusifiksene vel har vært alter- eller prosesjonskors, har sannsynligvis de fleste av disse større trekrusifikser vært plasert over korbuen i våre kirker, og da vil som oftest med en Maria- og en Johannesfigur på hver side. Disse er som oftest forsvunnet i reformasjonens tid. Et krusifiks kunne man tåle, men de andre figurer måtte smake av ugudelig papisteri. Fra en litt senere tid enn de eldste krusifikser, har vi dog bevart en skjønn gruppe fra Giske kirke. Kristus-figurene i disse eldste krusifikser er svært like. Frelseren står. Benene hviler på et Brett. På hodet har han seieren

kongekrone. Om livet er lendelede, som gjerne henger ned i en spiss langs den ene side, og har det ene kne blottet. Det er ikke tegn til lidelse, det er den triumferende Kristus, skjønt han er naglet til et kors. I likhet med tidens monumental-plastikk er legemet temmelig flatt skåret. Den tredje dimensjon synes likesom å mangle. Kun hodet er fullt plastisk utformet. Langsamt går dog utviklingen mot større formjevning. Ikke bare av legemets profil ser vi dette, men også i lendeledets foldekast, som blir mer og mer plastisk utformet. Hånd i hånd med denne utvikling går trangen til en sterkere realisme i framstillingen og uttrykket. Vi ser hvorledes legemet begynner å bøye seg, hodet synker ned mot brystet. Kongekronen avløses av tornekronen. I Orienten begynner denne utvikling allerede i det 11. århundrede, her hjemme vel et århundrede senere. På denne vei fortsetter så utviklingen mot stadig større og større realisme, inntil det ender i høygotikkens barokke patos, med den lidende Kristus vridende seg i smerte på korset. Veien er tilbakelagt. Fra bysantinismens stive opphøyede majestet, himmelhoffet, til gotikkens jordiske samfølelse. Som vi i gresk kunst kan følge utviklingen fra Feidias' majestetiske og opphøyede gudframstillinger, til Praxiteles' menneskeligjørelse av dem, kan vi i krusifiksets historie følge den samme linje: Fra Guds sønn, kongen i det nye rike, til menneskesønnen på korset.

Pavelig offensiv i kampen mot sulten

Torsdag 4 april holdt den Hl. far en tale over Vatikanets kringkaster hvor han erklærte:

«Fra mitt sorgfulle hjertes dyp retter jeg i dag denne appell til verdens samvittighet, til ansvarsbevissheten hos lederne av nasjonenes politikk og økonomi, til menneskelig forståelse og til nasjonenes storsinn overfor hverandre. Jeg apellerer til alle som kan nære idealistiske følelser og som kan heve seg opp over hat og bitterhet, og åpne sine hjerter for menneskelighetens stemme.

I verdensoffensiven mot sulten går Nor-amerika i spissen. Men jeg apellerer også til våre elskede venner i det latinske Amerika, særlig i Argentina og Brasilia — disse verdens kornkamre — som eier så meget fruktbart land.

Den stakkels menneskehet er nettopp kommet ut av den blodstrøm som den har vasset i gjennom krigens år. Og nå er den, skjønt i fredens æra, stillet over for stadig voksende vansker. Den ser for seg nye vansker og nye hendinger av så alvorlig natur som en ikke hadde ventet det i første året av den så helt vunne seir. Mens stats-

mennene står overfor store problemer med hensyn til å legge det første økonomiske og politiske grunnlag for gjenoppbyggingen dukker sultens oppøkelse fram.

Sultens mørke skygge henger over minst en fjerdedel av verdens samlede befolkning. Den truer med å drepe mennesker i så stor mengde at antallet av døde om det ikke kommer hjelp vil gjøre det samlede antall av krigens ofre betydningsløst. Flere omstendigheter som noen kunne forutse, er oppstått og har økt alvorret i de i forveien veldige forsyningsvansker. I Øst-Europa er jorden ikke dyrket nok som følge av krigen og den tvungne evakuering av en stor del av den lokale befolkning. I andre land har høsten vært dårlig, og følgene viser seg bare så altfor klart i en økt nødvendighet for Europa å få innført levnettsmidler av en påtregende nødvendighet av å hjelpe befolkningen i disse områder, som i normale tider kunne forsyne seg selv. Til samme tid blir det mange steder produsert mer enn det trengs for eget behov.

Betydelige vesener som før ble mekanisert til er-

tes trangsynthet hindrer dem i å se menneskenes gjerninger og forstå Guds handlinger i tiden og historien.

Den første feiltagelse er som en forakt for Guds ånd som har skapt alt, og for korset som har frelst verden, den gjør den kristne tanke maktesløs og omskiftelig like over for verden, og den annen er en forakt for Guds ånd som fornyer jordens ansikt, den gjør den kristne tanke utaknemlig og fiendtlig like over for verden.

Det er vanskelig å kunne stille seg helt utenfor enten den ene eller den andre av disse to måter å betrakte verden på. For det dreier seg ikke her om en eklektisk lære, heller ikke om en likevekt hvor to krefter oppveier hinannen. På dette område som på alle åndelige områder finner en bare fram til den rette oppfatning ved å heve seg over alle motstridende overdrivelser. Og dette oppnår menneskene bare ved den største anstrengelse.

Kirken fortsetter allikevel sin guddommelige vandring midt iblant altfor menneskelige tanker og feiltagelser. I den virkeliggjøres i all sin fullkommenhet den absolutte troskap mot de evige verdier og den kjærlige oppmerksomhet overfor tidens vanskeligheter. Hvor fjernt en slik opphøyet harmoni og enhet enn kan synes oss, må vi allikevel søke å nå fram til den. Selvom det aldri er fare for kirken som har løfte om evig liv, kan det bringe verden og kulturen uanede og uopprettelige katastrofer hvis vi ikke her finner den rette måte å se tingene på. Det er pavenes lære og den hellige Thomas' visdom, som kan føre oss til denne forståelse.

Når det gjelder nye problemer og nye livsanskuelser, kan den hellige Thomas' lære hjelpe oss til å trenge gjennom en tilsynelatende motsigelse som vi finner her. På den annen side forstår vi også at den hellige Thomas' tanke er så høytliggende og så bundet at dens særegne be-

stemmelser ikke kan berøves noe uten at den mister sin evne til å vise sannheten. Den store helgen er ikke en banal lærer hos hvem en ganske enkelt kan finne igjen det som alle andre er enige om. Han lærer oss å finne en overordnet enhet i prinsippene.

Hva vil det si? Når det gjelder livsoppfatning, vil systemer alltid stå mot systemer. Men vi må forsøke å sette tingene på plass, vi må søke å trenge inn til det reelle, vi må lære å forstå og hevde den hellige Thomas' prinsipper, han som er den største sannhetslærer verden har kjent, da vil vi kunne oppleve å se at åndsretninger fra alle fire verdenshjørner vil bli forenet i lyset av hans rene lære.

De problemer som den kristne forstand i dag stillt overfor, er de vanskeligste og alvorligste problemer, problemer som oppstår for menneskehetens sjel og legeme, som presser på som om de lenge var blitt holdt i reserve i påvente av et stormangrep. Det gjelder forskjellige filosofiske systemer, det gjelder forskning av vitenskap eller kunst, måter å tenke på, tekniske kulturer som oppstår, alt sammen er det noe som den kristne forstand må gå løs på for å ødelegge eller oppta i seg. Og den kan nå sitt mål hvis den bevegner seg med den mest utformete visdom, den høyeste vitenskap, det mest sikre og fullkomne utstyr, med den strengeste og forståeligste lære og metode. Med en slik utrustning kan den oppfylle sin misjon, som på sammetid som den er en kristen oppgave, også er en slags korsfestende oppgave. Den katolske ide må være opphøyet med Jesus Kristus mellom himmel og jord, og det er ved å levendegjøre det smertefulle paradoks om en absolutt trofasthet mot det evige, forbundet med den innerligste forståelse av tidens vanskeligheter, at den kan arbeide for å bringe verden til sannheten.

Påske i Assisi

Av Ernst Norlind. Ved Biorck-W.

Den populære forfatteren og kunstneren forteller her på sin interessante måte om den vårens og fornyelsens store høytid — slik den feires i den hellige Franciskus' by, der ennå livsformer, forestillinger og riter lever i frisk og sterk opprinnelighet.

I middelalderen var livet helt og holdent behersket av Kirken. De dager man feiret minnet om Kristi korsfestelse, død og oppstandelse, ble våpnene nedlagt. Når kirkeklokkene ringte, våget ikke landeveisrøverne å overfalle noen, dagen var fra morgen til aften helliget de kirkelige seremonier. Den begynte og sluttet i katedralen. Hvert individs liv var gjennom skriftemålet signet av Kirken. Hele dette jordeliv var kun en forberedelse til det liv som skulle følge etter døden — og om dette liv ga Kirken så grundig beskjed at middelalderens malere detaljert kunne framstille skjærsildens forskjellige rensningsstadier, helvedets skrekk og himmelens fryd og glede. Ethvert menneske kunne oppleve underet; når som helst kunne den usynlige virkelighet bryte gjennom og åpenbare seg for pilegrimen, som ble prøvd og lutret for et høyere liv.

Det ville ha vært umulig nå å gjøre seg en forestilling om det livet, hvis det ikke fantes steder der middelalderen fremdeles lever videre i alle dens former. Assisi, den lille bergbyen, der den hellige Franciskus ble født, er et sted hvor fremdeles middelalderske forestillinger, middelalderske riter og livsformer lever i opprinnelig skikkelse. Og ikke bare det, man treffer også middelalderske karakterer som ennå lever helt i Franciskus' ånd, beseirende fattigdom, sykdom og nød med en levendegjort tro.

Kirken dirigerer med sikker hånd den lille bys befolkning — både de «verdslige» fornøyelser og det daglige arbeid. De kristne høytider feires med et kjempeoppbud av ytre prakt med kirkelig symbolikk. De er store — om man så må si forestillinger, der «stykket» utgjøres av de bibelske fortellinger, og der fremførelsen er en skuespillakt som på synlig måte levendegjør de bibelske personligheters handlemåter. Påsken især er den kristne kirkes høytid. Og i Assisi, bergbyen, kommer våren under så særegne former at hele naturen gir en levende bakgrunn til de kirkelige seremonier. Den

næringsbruk blir nå anvendt i industrien. Det vil derfor under de nåværende forhold ha sine store vansker å nå fram til neste høst, og det vil bare kunne skje om en treffer alle tenkelige forholdsregler. Når høsten begynner vil reservene være meget små. Disse kritiske ernæringsforhold kan — må Gud hindre det! — vare til neste høst er kommet i hus. Og derfor må vi i minst 16 måneder trygle: «Gi oss i dag vårt daglige brød!»

kommer langsomt. Allerede i januar kan en se blomstrende perlehyasinter som stikker opp av jorden. Snart etter kommer den lille scilla, som vi har i våre hager som plantet vårblostm. Hos oss er den blå, i Italia er den gul.

En dag i februar inntreder der en forandring i hele landskapet. Den virker på en som den vidunderligste fantasmogori. Svære skybanker seiler som skyer fra Angelicos malerier over landskapet. De ligger lavt. Trekronene stikker opp gjennom dem. De glir i majestetisk stillhet over dalen med de blå fjellene som bakgrunn. En kan ikke oppleve noe mer malerisk enn utsikten fra Santa Chiaras katedral en slik februar dag. En står ved brystvernet som går langs hovedgaten, og har der et utsyn over hele det umbriske sletteland, innhyllet i lavendelblå soldis. Inne fra sypress- og laurbærlundene høres en underlig lyd som mest minner om det forbausede utrop av et lite barn når det første gang føres ut i luften en varm vårdag. Det er en vårugles rop. Uglen heter qui etter det skrik den gir fra seg. Så kommer våren. Alt lever opp på ny. Påsken, oppstandelsens høytid er kommet!

Den begynner med en storrengjøring, meget grundigere enn vår julerengjøring. Det er årets største fest som er i anmarsj, og man vil ta farvel med vinteren og døden for å hilse våren og livet. Alle småting i hjemmet blir tatt fram, vasket, rengjort og støvet, gatene (middelalderens smale med fortau i midten) blir spylt med vann og grundig feiet. Etter en ukes tid er byen som fornyet og forynget.

Nå kan Kirken komme og velsigne den. Dette skjer også ved en spesiell seremoni. En prosesjon drar gjennom gatene, og presten stenker vievann på husene. Alle innbyggere i byen åpner vinduene — en dråpe av det hellige vann signer hele huset, og en selv er beskyttet mot onde makters innflytelse.

Skulle det første vårregnet falle nettopp da, så får en oppleve noe rørende. Hele byen blir fylt av fuglesang, en undres på hvor fuglene kommer fra. I de store olivlundene og på de dyrkede åkerfeltene som blir tilsådd og høstet to ganger om året, fins ikke noen fugl, for der får de ikke noen plass å slå seg til ro på, bygge rede eller legge egg. Hvis en hører nærmere etter, kommer fuglesangen fra husene selv. På alle vegger utenfor alle vinduer er det hengt fuglebur. Og nå synger hundrevis av burfugler vårens lovsang. De skal også bli delaktige i påskens og oppstandelsens store fest.

Så endelig bryter palmesøndag inn. Les evangeliets beretning: Søndagen jubler folket for Ham som de siden korsfestet. De skar grenene av trærne og la på veien der Han red fram.

Noen dager før palmesøndag ser en store vogner fulle med avskårne olivengrener kjøre opp foran katedralen. De lesses av i katedralens indre. For å hvite hva som skal foregå i påskeuken, behøver en bare å gå til Rufinodoms port der det fins oppslag som angir alle sere-

monier i de forskjellige kirker. Er det en vakker vårdag, fins det ikke noe praktfullere syn å se enn de seremonier som horer til palmesøndagens gudstjeneste. En del av disse foregår inne i katedralen, en del utenfor den. Klokkene ringer, store dueflokker svever omkring kirketårnet, folk samles høytidskledd i kirken, hvis indre er delt i to ved hjelp av et stakitt. Den øvre del av kirken er forbeholdt prestene, den nedre folket.

Like innfor skranken av prestenes område ser en i halvmørke en haug av olivengrener. Den første seremoni er prestenes og kirketjenerenes hyldest til biskopen, som med mitra på hodet sitter på en tronstol med baldakin over. Deretter begynner messen, hvoretter en dør åpnes mellom de to avdelingene i kirken. Biskopen som følger en prest med et sølvfat fullt av olivengrener, innleder nå en prosesjon i kirken, ved hvilken olivengrenene utdeles til menigheten. Hele Kristi inntog i Jerusalem begynner altså dramatisk å fremstilles. Den helige beretnings detaljer blir enda klarere når man ser prosesjonen gå ut av kirken. Da stiller prestene seg i to rekker utenfor den store kirkeporten som blir lukket når prosesjonen er kommet ut på den åpne plassen foran katedralen. Kirkekoret som også står utenfor portene, stemmer i hymner og biskopen som har tatt plass med ansiktet mot kirken, nærmer seg domens port. Foran ham går en prest som med bispestaven slår på døren. Jerusalems porter åpner seg for ærens konge. Inne fra katedralen lyder nå som et ekko en hymne av uforglignelig skjønnhet. Den har en gammel, enkel konstruksjon og skal være fra Karl den Stores tid. For meg var denne hymne høydepunktet av palmesøndagens seremonier. Den virket i sin enkle skjønnhet som en musikkdrøm fra gamle tider: de dunkle hvelvingene, de ekte tonegangene, det dumpe ekkoet, den vakre prosesjonen, den hellige andakten — alt forenet seg til et uforglemmelig dypt religiøst middelalderminne. Ikke bare av historisk art! Det var fullt levende kristendom, hvis mening ble stilt en for øye i hele det kirkelige seremoniell.

Vårdagsskumringen faller over byen, stjernene tennes og funkler i kvelden, våruglens skrik gjenlyder i natten — og byen er forberedt til det store påskeunderet.

Skjærtorsdagens og især langfredagens seremonier er overveldende. Kristendommens dypeste mysterier — lidelsen, døden og oppstandelsens undre skal fremstilles symbolsk. Det gjøres på en måte som er mer enn gripende. For det første er det alltid gripende å høre gammel musikk, som f. eks. når Palestrinas korverker synges. Men det er stor forskjell å høre dem i en profan musikk-sa log å høre dem som en del av en kirkelig gudstjeneste, dvs. i deres opprinnelige hensikt, som del av en hellig seremoni, og å høre dem i et rom for hvilket denne musikk fra først er skapt, — under hvelvingen som i arkitektonisk skjønnhet er det høyeste kristen kultur har kunnet frambringe, — i hellige rom hvis vegger stråler av billedfremstillinger — ikke relativt vakre — men båret av en skjønnhet som ikke overtreffes.

Skjærtorsdagens og langfredagens seremonier er store kunstverker, fremstillet med den sjelfullhet som bare den enkle, troende sjel kan prestere.

Skjærtorsdagen slokkes de høye kjempelysene på alteret. Det sorgtunge mørke har begynt å senke seg over verden. Følelsen av den store kommende tragedie har

meldt seg. Før Kristus gikk opp mot Getsemane, samlet Han disiplene og ga dem det siste eksempel på ydmykhet: Han vasket deres føtter. Denne del av den evangeliske fortelling gir opphav til en seremoni som er meget høytidelig.

Tolv av byens gamle fattige menn sitter på en benk, barbente, iført hvite kapper. Biskopen trer inn, fulgt av kirketjenerne. En av dem bærer et sølvfat med vann, en annen tolv håndklær, tolv buketter vårbloster og sølvpenger (tilsvarende 3 kroners verdi til hver). Biskopen vasker nå de fattiges føtter, den ene etter den andre: Som Kristus vasket disiplenes føtter, så skal også dere tjene hverandre i ydmykhet. Håndklærne, blomstene og sølvmyntene overlates som gave til hver av de fattige.

Sølvmynten er det eneste som er igjen av en opprinnelig, nå forsvunnet ritus. I sitt palass ga også biskopen et kjærlighetsmåltid for de tolv fattige. Da betjente han selv sammen med de første prester sine gjester. Måltidet er senere bortfalt og ble erstattet med en sølvmynt.

Den hvite duk på altrene blir tatt av. Som Kristus ble avkledd og pisket, så skal også det hellige alter berøves sine høytidelige prydelser.

Så godt som hele påskeuken tilbringes i katedralen. Uavbrutt finner gudstjenester og seremonier sted.

Skjærtorsdagens aften samles menigheten, ikke i katedralens store hovedrom, men i et lite kapell, hvor der er fullt av kjempestore malerier fra 16 hundre tallet. Rommet har imidlertid en vidunderlig akustikk, og de musikkprestasjoner som utføres der, har en meget sterk virkning. Man synger den hellige fortelling om Kristi lidelse, om vandringen med disiplene til Getsemane, om hudstrykningen, om gangen til Golgata og korsfestelsen. Noe av det største og mest gripende i det lille kapellet er et resitativ: *Tristis est anima mea usque ad mortem* — Min sjel er bedrøvet til døden. Sangkoret er første klassen. Man fatter ikke at det kan finnes så mange vakre stemmer og enda mindre at de kan ha tid til å øve seg opp til den samsynging som de har. Av sangkorets medlemmer har ikke en eneste en øres erstatning for sitt arbeid. Det er fryden over kunsten som driver fram prestasjonene, og der legges meget frivillig arbeid ned i kirkens tjeneste.

I det lille kapell synges også samme kveld Davids bot-salmer. De leses rytmisk og leses som et talekor. Prestene sitter i sine korstoler omkring alteret. Foran alteret er det en trekantet lysestake med 15 lys. Etter hver salme går en prest fram og tar bort et av lysene og slokker det. Dette symboliserer apostlenes flukt. Til slutt står bare det midterste lys igjen. Det blir ikke slokkes, men båret bak alteret, da det symboliserer Kristus. Med dette avsluttes skjærtorsdagen. Og nå bryter langfredagen inn, en av kristendommens største og viktigste helligdager. Den begynner tidlig om morggen med en preken. De ganger jeg har hørt den, besto den av enkle formaninger til den samlede menighet i Assisi som viste en verdig oppførsel og ga de fremmede et godt eksempel på hvordan man rett skal feire Kristi lidelsesdag.

I kirkens halvskumring rører seg i mellomtiden en del underlige skikkelser. Noen kledd i sorte kåper fra issen til fotsålen og med huller for øynene. Noen av dem bærer pinselsredskapene, spikrene, hammeren, eddik-

UTSYN

Den Katolske Kirke og Demokratiet i Østerrike

Den situasjon som den Katolske Kirke i Østerrike står overfor i dag, er helt forskjellig fra hva den var etter forrige krig, 1918—19. Den gang gjennomgikk Østerrike en revolusjon som brakte store omveltninger, politisk så vel som sosialt og intellektuelt, skjønt den tilsynelatende foregikk i siviliserte former. Habsburger-dynastiet brøt sammen, og alt som gjensto av det store keiserriket, var et lite land som måtte bygge opp en ny framtid under meget vanskelige forhold. I den nye republikken sto Kirken plutselig uten beskyttelse av noen verdslig makt, og overfor en revolusjonær og fanatisk folkemasse, som gjorde den ansvarlig for katastrofen.

Kirken måtte derfor søke støtte i et politisk parti, det Kristelige Sosiale Parti, som på en måte overtok kronens plass. Kirkens forbindelse med partiet var aldri så intimt som det er blitt hevdet av antiklerikale kretser,

svampen, tornekronen. Noen sleper på selve korset. En stor prosesjon som skal gå gjennom byen, ordnes nu. Like ved prekestolen er det et forheng som fjernes så snart prekenen er slutt. Bak dette forheng er det et krusifiks, hvis Kristusfigur tas av og legges på en bærestol, den danner siden midtpunktet i den store prosesjonen. Kirkeporten slås opp og i det tidlige daggyr begynner prosesjonen å skride fram gjennom gatene. Foran går tre korgutter som med himmelsk rene stemmer synger Miserere. Etter dem kommer bærerne av pinselsredskapene og korset, så bærestolen med Kristusbildet. Tilskuerne legger blomster på båren. Prosesjonen drar gjennom gatene og stanser ved noen klostre, der bildet skyves inn gjennom en luke for å æres og dekkes med nye blomster. Endepunktet for prosesjonen er Francescodøren, der båren stilles opp på en katafalk i kirkens midtskip. Den dekkes snart av vårbloster fra fromme besøkende som ber en bønn ved båren.

Ikke et ur slår, ikke en klokke ringer i hele Assisi så lenge langfredag varer. Man har koblet av tårnurenes slagverk og forbudt all klokkingning. Når dagen heller, vandrer en ny prosesjon gjennom byens gater, også den med utgang fra Ruffinodomen. Midtpunktet i denne prosesjon er et Mariabilde som bæres ned mot Francescokirken, der Sønnens bare løftes fra katafalken for i en ny prosesjon å møte Moren. Den elektriske belysning er avstengt. Byen er nedsenket i mørket. Når Sønnen og Moren møtes, spiller et orkester et musikkstykke, og i neste øyeblikk tennes over syv tusen oljefakler i byen. De befinner seg på alle balkonger i husene og tennes i ett minutt. Mest imponerende er kanskje synet av den store Hohenstauffer-borgen hvis tak brenner i en eneste stor ildlinje.

men det kan ikke nektes at Kirken ble for sterkt bundet av partipolitikken, som ofte brukte tvilsomme eller altfor menneskelige midler.

Østerrike av i dag er ikke resultatet av en revolusjon. Det er et land som de alliertes seier har befridd etter syv års fremmed åk. Båndet mellom Kirken og østerriksk politikk ble helt slitt over av nazismen. Kirken i Østerrike er ett av de mange blodige offer for naziregimet — det største av dem nest etter jødene, som utvilsomt led aller mest. Mange hundre østerrikske prester og munkar og ennå flere katolske legmenn led ondt i konsentrasjonsleirer og fengsler i årevis. Mange av dem betalte sin troskap til Kirken og landet med sitt liv. Bak piggråd og fengselsmurer kom mange prester, blant dem høyere geistlige, i vennskapelig forbindelse med sosialister og venstre-radikale, vennskap som ennå varer ved og bærer frukt. Spottene og ateister så med forbauselse katolske prester og legfolk som med heroisme forkynnte i praksis Kristi etterfølgelse. Derfor var heller ikke den frihetsrusen og begeistring som gikk over landet våren 1945 det minste fiendtlig overfor Kirken. Tvert imot. Kirken kunne tre fram fra katakombene, som nazistene hadde tvunget dem ned i, og med stolthet slutte seg til dem som ble feiret som offer for naziterrorer. Det var i sannhet et oppbyggelig syn da Kristi Legemsprosesjon i Wien etter 6 års opphold marsjerte gjennom gatene i den gamle bydel med

Langfredag er forbi. Påskeaften og påskedag nærmer seg. Oppstandelsesgleden begynner først med at alle urs slagverk settes i gang og at alle klokker i kirker og klostre ringer. Da ringes et Gloria — Ære være Gud i det høye —, og når denne klokkingning begynner gjenlyder det store torg i byen av glad pikelatter. Unge piker samler seg omkring Løvebrønnen og vasker seg i det friske vannet, for hvis en vasker seg i dette vann når klokken ringer Gloria, får en beholde sin skjønnhet hele året igjennom.

I Ruffinodomen foregår nå seremonier som alle gir uttrykk for gleden over at Kristus er oppstanden og at våren er kommet. De høye alterlysene tennes, altrene kles på ny, og i hjørnet av en lang korridor tennes tre små alterlys festet til en stav som i toppen er ombundet med vårbloster: den hellige Trefoldighets symbol. Lysene tennes ved en kullild.

Det som forbauser en utenforstående, er at påskedagens seremonier ikke på langt nær er så uttrykksfulle og særpregede som skjærtorsdagens og langfredagens. Dagen feires med store og staselige prosesjoner inne i kirken med vidunderlig vakker musikk og overveldende praktutfoldelse, men seremoniene er i og for seg ikke ulike dem ved andre store høytider.

Etter de store høytidsdager får byen igjen sitt alminnelige utseende, påsken er over. Men ute i naturen lever oppstandelsens ånd i tusen frigjorte bekker, i tusener av blomster — hele bergplatået er en eneste blomstrende hage —, og i tusener av vårgrønne trær. Solen driver jorden mot sommer og fruktbarhet.

kardinal Innitzer i spissen. Folkemengden var større enn noen gang tidligere, og alle klasser av folket tok del i høytideligheten.

Da det politiske livet etter hvert kom i gang igjen og demokratiske partier ble dannet, erklærte lederen av det Østerrikske Folkeparti, som samlet alle anti-marxistiske elementer, at det nye partiet absolutt ikke var noe ideologisk parti (Weltanschauungspartei) slik som det tidligere Kristelige Sosiale Parti hadde vært. Skjønt partiet ville representere Vestens kristne kulturtradisjoner, og om nødvendig forsvare Kirkens legitime rettigheter mot statens verdslige makt, ville det ikke be Kirken om politisk støtte. Kirken på sin side nektet prestene enhver politisk aktivitet, og la vekt på å stå utenfor den politiske strid.

De to marxistiske partier så med tilfredshet på atskillelsen av Kirke og parti. Kirken kan derfor uhemmet arbeide på den religiøse og moralske gjenreisning, hvortil kommer den materielle gjenoppbyggingen. Bare i Wien bispedømme ble 400 kirker skadet og delvis ødelagt. Dertil kommer skade på klostre og institusjoner av alle slag. Det vil ta år å rette på bare en del av dette. Foreløpig må vi ty til provisoriske bygninger, og folk er ivrige til å utstyre dem så vakkert og godt som mulig.

Det største problem er for tiden sjelesorgen, særlig når det gjelder den mannlige ungdom mellom 15 og 20 år, som mere enn andre har ligget under for intellektuelle og moralske sjokk, og ikke sjelden har fått varig mén. De ble berøvet for de gode impulsene fra hjemmet og blendet av det nasjonale avgudereri og moralsk nihilisme. Nå står de overfor ruinene av sin egen galskap, og ofte er de blitt fullstendig avstumpet og kyniske. Det trengs virkelig dyktige oppdragere og en dypfølt forståelse fra prestenes side for å redde dem fra å synke ned i ateisme og umoral. Dertil trengs unge prester, men nettopp dem er det størst mangel på, siden ingen har kunnet vie seg til studier i de siste årene på grunn av naziutskrivningene. Presteutdannelse er derfor den første og største oppgaven som melder seg for Kirken i Østerrike.

Man kan heller ikke overse den bevisste forsømmelse av åndslivet for tiden i Østerrike. Intellektuelle blir gjerne holdt utenfor politikken, da en del av dem viste dårlig nasjonal holdning under nazistyrer. Men Kirken er klar over at denne anti-intellektuelle bevegelsen er uheldig, ikke minst for katolsk åndsliv. De katolske intellektuelle samles nå under Kirkens ledelse. På initiativ av kardinal Innitzer er det dannet et «Katolsk Akademi» i Wien, som skal dyrke katolsk kultur og vitenskap grunnet på katolsk ideologi. I første semester talte akademiet 900 studenter og hadde mange fremragende forelesere. Nylig har også en del katolske lærde sluttet uformelt forbund med akademiet, som ønsker å få kontakt med ledende katolske kretser i utlandet for gjensidig utbytting av ideer.

Mens akademiet er av ny dato, er Katolsk Aksjon bare en fornyelse av den tidligere organisasjonen som ble holdt nede siden nazi-invasjonen i 1938. Bevegelsen er nå gjenoppstått med et vidtrekkende program for apostolisk, religiøs og kulturell virksomhet. Den er organisert i forskjellige avdelinger for menn, kvinner, gutter og piker, og innbefatter en mengde spesielle oppgaver, som

presse, skole, oppdragelse, litteratur osv.

Til tross for papirrasjoneringen er det igjen kommet liv i den katolske presse. Således er Wiener Kirchenblatt gjenoppstått. En ny type tidsskrift er Die Furche, som ligger på linje med La Vie Catholique i Paris. Den redigeres av dr. Funder, den kjente redaktør av Reichspost.

Alt dette er selvsagt bare en liten begynnelse til nytt katolsk liv i Østerrike. Men retningen for utviklingen er stukket ut. Kirken går inn for moderne sjelepleie, fri og uavhengig av politikk, og for utdannelse av en katolsk elite, som hovedansvaret for det katolske legapostolat kan legges på.

FINNMARK

Av Torolf Hals-Andersen.

*Kjenner du landet der langt i nord
mot ishavets kolde tåker?
Det har ingen djup eller grøderik jord
men veldige vidder og ruvende fjell
— i allting du råker
en del av ditt land — en del av deg selv.*

*Håst skrikende måser
flyr speidende over en sjøsalt fjord
med svartnende råser.
Ser innefor — stranden,
den ytterste utpost hvor mennesker bor.
Solen står lågt over kimingsranden.*

*I dager og netter
luer dens veldige himmelbrand
til vinterens vetter
med isarmer favner om fjell og strand
— mørket mot lyset.
Døden mot livet.*

*Intetsteds kan blomster ange
i den korte, lyse sommer
slik som her før vintrens lange,
kalde nattemørke kommer.*

*Intetsteds kan livet leves
mere levende av glede,
enn hvor døden, når det kreves,
finner sine ofre rede.*

*Det bor
et gjestevenlig folk der nord
med åpne hender, åpne sinn,
et romslig folk, som setter inn
sitt hjertes slag i livets kor,
et folk, som ikke bøyer av
for skjebnens krav.*

Det bor
et friskt og freidig folk der nord
med munter skjemt i sagn og sang;
men gjennom alt de vil og vet
går titt en sorgtung understrøm
de ikke evnet å gi ord,
men som brøt fram i dåd, i trang
til vågsomt liv, til vågsom drøm
i dets ville ensomhet.

Fiskestimen står inn fra sjøen.
Båten stevner tilhavs fra støen.
Sjøfugl følger med iltre skrik
— yrende liv i hver våg, hver vik
— Mennesket i kamp og i slit for føden
trossende døden.
Livet er slik.

Vinteren rår på de veldige vidder.
Nordlyset flammer
høyt over samenes høye gammer.
Talløse glitrende isdiamanter
spretter fra reneses rappe klover.
Snømarken kvitner til alle kanter.
Stjernene blakrer derover.

Det står en liten flokk av menn
der nordpå under kvite fjell.
I kamp, i bønn ved gry, ved kveld
løfter de korset mot natten og ødet
og mot mørket i menneskene selv.
De jagdes bort men kom igjen
og fann
en askehaug der Herrens tempel stod
som av de tusen hjem
der folket stred sitt liv her nord,
et herjet land,
en skjendet jord
dugget av tårer, vætet med blod.

Det var ikke kulden fra nord;
det var ikke stormen fra øst eller vest
som la kirker og hjem i grus,
men den lumre og giftige gusen fra sør,
den som herjet så mangt et ulykkelig land,
som tennte den flammende verdensbrand,
den — vi visste det før —
i hvis ånde alt levende dør,
for liv, det er fridom for kvinne og mann
til å gjøre det gode de kan.

Jeg hørte en stemme
som sa:
Vi skal tilgi og glemme.
— Nei! Vi skal ikke glemme.
Var det vi som ble plaget og pint?
Var det vi som ble drept? Er vi større enn
Herren, vår Gud?

— For vår kirke, den lærer det jo,
og slik er vår tro
som Hans bud,
at Han skal ikke tilgi vår skyld,
om vi ikke i anger og bot
kneker ned for Hans fot.
— Har de vist, at de angret?
Har de knelt på den jord de forlot
som et rykende øde?
Til de reiser de kirker, de hjem de rev ned?
Har de tryglet de døde
om fred?
— Ja, da kan vi tilgi
men ingenting glemme.
Se, de syner jo enn
i vår jord, deres blodige far.
Det er ikke slikt, som vi bare har drømt
Hører du Sagas manende stemme:
Om du ikke er våken og var
kan de komme igjen,
og et folk som vil glemme
er dømt.

Det er ikke hevn vi vil ha,
men sin straff får de ta,
både de og den flokken, som svel, da det gjaldt,
mens landsmenn stod rake — og falt.
Kjenner du Finnmark. landet der nord?
Nå skal den odles pånytt, den jord
slektene ryddet av villmarkens øde.
Snart skal den gi sin velsignede grøde.
De herjede kirker, hytter og hus
skal reises av grus.
Vi vet, at det går.
Se, solen står opp over kimingsranden
strålende vidt over fjellet og stranden
— lyset mot mørket,
livet mot døden.
Seiren ble vår.
Natten er flyktet for morgenrøden.

Torolf Hals Andersen.

To norske katolske studenter

i jus, sosialøkonomi eller filologi er innbudt av Universitetet i Fribourg i Sveits til et studieopphold ved Universitetet i sommersemestret, det er fra 1. mai til 26. juli.

Universitetet i Fribourg bekoster alle utgiftene for pensjon, losji, studier og gir også lommepenger. Men de innbudte studenter må selv bekoste reiseutgiftene fram og tilbake.

Kardinal Clemens August grev von Galen.

Som vi nevnte i forrige nummer av «St. Olav», er kardinal von Galen, biskopen av Münster avgått ved døden. Ved siden av kardinal Faulhaber, Tysklands berømteste overhyrde — berømt for sin heroiske motstand mot Hitler og alt hans vesen.

Av fødsel var han fra Vestfalen — dette merkelige strøk av Tyskland, hvor det religiøse liv går som en sterk stille understrøm, og hvor mystikken blomstrer den dag i dag i barnefromme sjeler. Også kardinal von Galen var en from natur som hele livet igjennom følte seg som Kirkens barn — men hans fromhet var ikke av den sentimentale art. Det fløt gammelt ridderblod i hans årer — men mens hans forfedre hadde kjempet med sverd i hånd for sannhet og rett, for Guds rike, ble det ham bestemt å kjempe med åndens sverd, hvilket ikke krevde mindre mot. Og han bar ikke sverdet forgyves —.

Hitler visste det. Han visste at nazismen hadde få så uforsonlige motstandere som biskopen av Münster, og han vek ikke tilbake for noe middel for å få denne kraftfylte røst til å forstumme. Det lykkes ham aldri.

I 1941 utsendte biskop von Galen to hyrdebrev som vakte stor bevegelse både i venners og fienders leir. I dem angrep han Gestapo på grunn av den frekke ferd mot katolske ordenshus idet han uten videre betegnet alle gestapister som «tyver og røvere». Gestapos svar var ennå noe forsiktig — biskop von Galen var meget populær og en fryktet for uro og vansker om en slo for hardt til. Det ble bare henstillet til ham å uttrykke og være mere moderat, hvilket han besvarte med et dundrende angrep i en preken i anledning av den av Gestapo praktiserte euthanasia — at en uten forbehold kunne drepe personer som av en eller annen grunn var uarbeidsdyktige og derfor ville falle samfunnet til byrde. Selv sårede som vendte hjem fra krigene som invalider falt inn under dette lovforslag — biskop von Galen betegnet som rett og slett mord.

Som svar ble han i et hemmelig dokument som nå er funnet betegnet som farlig for den offentlige sikkerhet. Den omtalte preken nærte en frykt for ville bli benyttet som propaganda av motstanderne og rekke fram også til protestanter og overalt ville den vekke uro — særlig de blant familier med forsørgerne ved frontene. Ennvidere fortsatte dokumentet: «Det kan bare bli tale om å anvende en straff for å stoppe munnen på biskopen av Münster — nemlig den å henge ham. — Eksekusjonen skal etterpå meddeles offentligheten sammen med en detaljert utredning av hvorfor den har funnet sted.»

Hitler var dog ikke stemt for så drastisk en forholdsregel. Også Goebbels mente at «det ville være klokere ikke direkte å utfordre Kirken under krigen, men heller forsøke å styre den så vidt mulig i kontakt med våre interesser. Mens krigen sto på var det meget vanskelig å bekjempe Kirken åpenlyst, men i politikken måtte en

alltid vite kaldblodig å se tiden an. Senere kunne en slå til.»

Således unngikk biskop von Galen den skjebne Gestapo hadde tiltenkt ham. «Løven fra Münster» som han ble kalt, fortsatte å virke mot nazismen og alle dens overgrep. En gang ble det dog Gestapo for broket og det ble utstedt arrestordre mot ham. Da de kom for å hente ham ba biskopen dem vente et øyeblikk mens han gikk inn i det andre rommet for å hente sin hatt og overfrakk. Da han kom tilbake var haniført hele sitt biskoppelige skrud med mitra og stav og den hele liturgiske påkledning. «Jeg er rede,» sa han. Men selv Hitlers forherdede gestapister torde ikke føre ham ut i denne drakt — hele plassen foran det biskoppelige palé var full av mennesker da det hadde ryktes hva som skulle skje. Og det ble aldri senere gjort forsøk på å arrestere ham.

Etter kapitulasjonen satte han alle sine krefter inn på å gjenreise folket og støtte og hjelpe hvor han kunne. Blant okkupantene nøt han stor aktelse og det er ikke så lite det han har fått utrette for sitt ulykkelige folk. Men det slet ham ut. Han var 68 år da han lukket sine øyner og det blir ikke lett å finne noen som kan utfylle hans plass.

R. I. P.

Kardinal John Glennon.

En av de nettopp utnvente kirkefyrster, kardinal Glennon, erkebiskop av St. Louis, døde 9. mars på hjemveien fra Rom i den irke presidents hjem. Han ble 84 år gammel og var irsk av fødsel, hvorfor han hadde gjort mellomlanding med flyet i Dublin for å besøke sitt fedreland. Det var meningen at han skulle bli en uke i Irland. I over 60 år hadde han vært prest og han var det eldste medlem av det amerikanske hieraki som var i aktiv tjeneste og en av de største predikanter som Kirken i Amerika eiet. I nærvær av tre kardinaler Griffin, Mc. Guigan og Gilroy ble rekviemessen lest i Mullingar og etter på ble hans avsjelte legeme ført om bord i et amerikansk fly, stilt til disposisjon av den amerikanske regjering og fløyet til hans bispesete St. Louis hvor det skal finne den siste hvile.

Som den store oratoriske begavelse han var hadde han fungert som taler ved de tre store eukaristiske kongresser i Chicago, Buenos Aires og Dublin. Under krigen har han gjort en stor innsats som organisator av forskjellige støttende og hjelpende aksjoner og hans død har vakt alminnelig sorg i katolske kretser. Han hadde pådradd seg en heftig forkjølelse i Rom som gikk over til lungebetendelse. Like til det siste var han ved bevissthet og kunne tale med gamle venner og studiekamerater som kom for å hilse på ham. Han ville gjerne ha levet så lenge at han kunne være kommet tilbake til St. Louis og gi sin første og siste velsignelse som kardinal til de som han hadde virket iblant i så mange år og som elsket ham som han elsket dem. Men han fant likevel en stille lykke i å få dø i sitt eget land, skjønt han uttrykkelig ønsket at hans jordiske rester skulle hvile i St. Louis.

R. I. P.

Når er det påske?

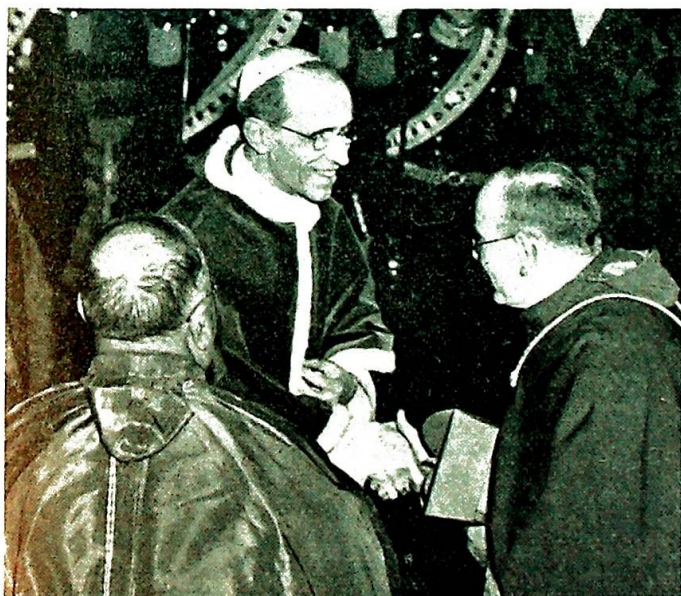
Det har igjen vært fremme forslag om å fiksure påskehøytiden til en bestemt årlig dato — det kan derfor ha sin interesse å oppfriske bakgrunnen for vår nuværende labile påskefeiring.

Allerede i det 2. århundre etter Kristus hører en om stridigheter mellom østens og vestens kristne om den rette dato for påsken. De feiret den hver til sin tid og først kirkekonsiliet i Nicæa 325 gjorde for så vidt ende på striden som det fastsatte påsken til den første søndag etter den første vårfullmåne, hvilken bestemmelse gjelder den dag i dag.

Den første vårfullmåne faller tidligst 21. mars og senest 18. april — for påskefesten er derfor 22. mars den tidligste og 25. april den seneste termin. Tidligste termin inntreffer bare om første fullmåne inntreffer 21. mars og denne dag tillike er en lørdag. Det lever ingen nå som har vært med på dette, idet det ikke er inntruffet siden 1818 — og det lever heller ingen som vil oppleve det, idet det først inntreffer neste gang i 2085. I hele det 20. århundre er det ikke skjedd at påsken er falt på 22. mars.

Seneste termin — 25. april — inntreffer bare når den første vårfullmåne faller 18. april og denne dag er en søndag. En slik sen påske har mange nålevende feiret, idet den inntraff både i 1886 og i 1943.

Av påsken avhenger alle kirkeårets øvrige fester — både antallet på epifanisøndagene som alle de øvrige høytider. Bestemmelsen fra Nicæa ble av hele den daværende kristenhet godtatt som gyldig — bare noen ganske få fraksjoner holdt fast ved å feire påsken sammen med jødene påskefest — den 14. i måneden Nizan.

Den Hl. Far hilser på de nye kardinaler. Det er kardinal Griffin han trykker i hånden.

Klosteret på Jan Mayen

Det foreligger et latinsk manuskript fra det 9. århundre som beretter om den irske munken Brenain Mac-Finlogas sjøferd i det 6. århundre — eller kanskje bedre kjent under tittelen St. Brendans sjøreise. Her finner vi i utdrag følgende: «Fartøyet satte seil for en god sønnen- vind fra et sted i Atlanterhavet hvor solen lyste og varmet endog klokken 21 om kvelden. Man avanserte raskt mot nord i 8 dager, da de fikk se en meget vill øy, dekket med sten og sann, uten planter eller trær, men oppfylt av en rekke villkaner. Kommet nærmere hørte de en torden-aktig larm, avbrutt av voldsomme smell. ... En masse glødende aske og sann falt omkring i havet som freste og boblet og sendte veldige røksskyer i været som av glødende kull. Men Kristi tjenere forble uskadd under korsets tegn. ... Den forferdelige larmen hørte de selv etterat øya var ute av syne. Da brødrene var redde, sa Brendan: «Kristi soldater, situasjonens alvor og åndens våpen må gi Eder fornyet kraft, ti vi er nær ved helvetes port. ...» Den følgende dagen så de på nær avstand mot nord et mektig fjell hevende seg fra havspeilet helt opp over skylagene. De satte kursen mot øya, inntil fartøyet nær landet tok bunnen under en strandvegg, så høy at man ikke kunne se toppen. Veggene var svart som kull og så ut som en mur av uhyre dimensjoner. ... På seilassen sørover kunne de — hver gang de så seg tilbake — lenge få øye på dette svære fjellet, spyende ut ildflammer som slikket nedover like til havet. ...»

La oss gå denne høyst interessante overlevering noe nærmere etter i sømmene. Under forutsetning av at Brendan startet ferden sin i tiden omkring sommersolvervet, må han — da solen var oppe klokken 21 på kvelden — ha befunnet seg på omtrent 60 grader nordlig bredde eller i høyde med Shetlandsøyene. Herfra til Jan Mayen er omkring 1100 kilometer — en passende distanse til å bli seilet ut under god medvind på 8 dager. Dette framgår også av følgende eldre avstandsangivelser: Etter Adam av Bremen (1075) anslo vikingene reisen mellom Norge — Island (900 km.) til 5—7 dager. I «Topographia Hibernica» oppgis seilassen fra Nord-Irland til Island å medta 3—5 dager, mens Landnamabok anfører 4—5. Pytheas fra Marseille sier at Thule (Island) ligger 6 dagers navigasjon nord for Storbritannia og 5 dager fra Orknøyene.

Alt taler således for at Brendan med god bøl i 8 dager må være nådd lengere nord enn til Island. Likeledes har han navigert øst, ikke vest for denne øya, hvor drivisen ville ha nektet enhver «fri seilas i 8 dager». Forøvrig er sammenblanding med noen av Islands vulkaner helt utelukket. Dertil er Brendans beskrivelse av øya han kom opp under — det høye fjellet, stupbratt fra havet opp mellom skylagene, hvis krater raket over horisonten så ofte de så seg tilbake, strandens kullsvarte basaltvegg og rekken av bivulkanene — for naturtro og karakteristisk for Jan Mayen og dens over 2000 meter høye Beerenberg. Den kjente skotske hvalfanger William Scoresby, forteller at han en gang så toppen i kimmingen på 100 nautiske mils avstand. Heller ikke manuskriptets skildring av vulkanutbruddet er til å ta feil av. Den er nemlig lig helt analog med den Hamburger-skipperen Jacob

Jacobsen Laab har levert fra øya den 17. mai 1732.

Enhver lokalkjent vil vistnok medgi at Brendans trefende beskrivelse må være basert på positive observasjoner. Men hva kunne nå motivene være til denne historiens første ishavsfærd? Man må da huske på at brødernes hovedoppgave var å oppsøke og omvende hedningene, og kanskje profetenes allusjoner kan ha spilt en viss rolle. Det står jo blant annet i Jobs bok: *Aurum ab aquilone venit* — gullet kommer fra Norden. Og hos Esaias at Lucifer ville henlegge sin residens til et fjell langt mot nord. Dette siste er også referert i Kongespeilet.

Dessverre ledsages ikke det gamle manuskriptet av noe kart. Et slikt foreligger først fra venezianeren Nicolo Zenos hånd etter en reise nordover fra Island i 1396, hvor det sees avlagt et «ildsprutende» fjell 3 breddegrader nord-øst for Island og et St. Thomas zenobium (= kloster) ved vulkanens fot.

Av nevnte kloster leverer Nicolo Zeno en utførlig og malerisk skildring, hvorav hitsettes følgende bidrag: «Jeg fant et kloster og en kirke viet til St. Thomas nær et ildsprutende fjell som Etna og Vesuv. Der var en kilde med kokende de vann som man oppvarmet kirken og munkenes rum med for å motstå snøen og den forferdelige kulden så nær polen. . . . Den ville befolkningen omkring fjellet betraktet munkene med ærbødighet og respekt og skaffet dem fisk, vilt og andre ting. . . . Til klostrets oppførelse brukte de den asken og slaggen som kom glødende ut av fjellets sprekker. . . . og takket være de mange store fordelene hadde brødrene fått reist så store bygninger og murer at man ble forbauset ved å se dem. . . . På det stedet hvor det lunkne vannet renner i havet er en ganske rommelig havn som ikke fryser til om vinteren. Der samler det seg slike masser av sjøfugl og fisk at man kan ta ubegrensede mengder. . . . Naboskapet innfødte hjelper til med byggingsarbeidet, henter fugl og fisk og utfører tusen andre jobber for klostret. Disse tje-neres hytter ligger spredt om fjellet. De er runde, 25 fot store og er på toppen forsynt med en «ljore» for lys og luft. Jorden under er så varm at man ikke føler noen kulde. . . . Brødernes kjæreste oppgave er å få bygningene vakre og komfortable. . . . Dette er alt man vet om denne del av Grønland, således som Nicolo Zeno har beskrevet det og hva særlig angår det kystpartiet han oppdaget, henvises til det kartet jeg har laget etter hans forskrift.»

Denne beretningen om Zenos ishavsfærd av 1396 (først utgitt i 1558) inneholder ved siden av ovenstående sitater visstnok flere fabelaktige detaljer som f. eks. drivhusene, varmtvannsledninger, støping av bygningssten m. m., men det er ikke godt å vite om vår tidlige ishavsfarar kan tillegges skylden for disse — selv om vi vet at datidens klostre huset de rene ekspertene på forskjellige fagområder. Hovedspørsmålet for oss er imidlertid, om de nevnte ruinmassene som er funnet på Jan Mayen kan bringe St. Thomas-klostrets siste levninger fram idagens lys og gi den største autoritet på dette geografiske felt, professor A. E. Nordenskiöld, rett når han i sin bok «studier och Forskningar» sier på side 57: «Beskrivelsen av St. Thomas-klostret kan ikke være imaginær.»

Beerenberg og klostret er merkverdig nok også omtalt allerede i 1380 i et manuskript som oppbevares i biblioteket i Gent i Belgia og er oversatt av Lelewel i 1857. Dette er nærmest en veiviser for pilgrimene, hvor følgende rute

har spesiell interesse: «Man reiser over havet fra Island til Grønland og derfra midtsommers like til karelene som er et vilt folk og hvor det er et fjell kalt «Juegelberch». Dette er på den ene siden ildsprutende og på den annen side dekket av is». (Juegel er en flamsk form for jøkel). Denne reiseanvisningen er — til tross for sin knappe form — i flere retninger meget opplysende, når man husker på at alt «ukjent land og hav» bak iskanten den gang ble kalt «Grolandia» (Grønland). Den oppgitte ruten kan derfor kort og godt omskrives slik: Reis over havet fra Island til Iskanten, følg denne så du midtsommers når den ytterste odden, mvor de ville karelene bor og hvor du får se Jøkelfjellet som på samme tid er en vulkan og en isbre. Samme kursen kan man trykt følge fra Island til Jan Mayen den dag i dag. Vestiskanten forløper nemlig i puni gjennomgående i en bue mot nordost mellom Grønlandsstredet og Jan Mayen. Reisens mål — de hedenske karelers land — strakte seg etter dansken Claudius Clavus første kart (omkr. 1420) bak iskanten fra vest mot øst, fra Grønland til et punkt som tydelig korresponderer med vårt Jan Mayen.

Skjønt det i «Veiviseren av 1380» ikke uttrykkelig er nevnt at det var et kloster under Jøkelfjellet i Karelenes land, så må dette være en underforstått selvfølge, når man i det hele tatt reiste dit i egenskap av pilegrimer. Det var sikkert ikke bare i den hensikt å se et vilt folk, at man foretok en så risikabel og lang reise, og heller ikke for å bivåne noe vulkanutbrudd. Det hadde man anledning til i nærmere og gjestmildere omgivelser.

Det ligger nær å spørre om ikke de siterte kildeskriftene kan være gjensidig kopiert. Dertil kan svares at de visstnok stemmer overens i omtalen av samme objekt, men mest en veiviser for pilegrimene, hvor følgende rute men dette skjer på en så høyst forskjellig måte at det ingen grunn er til å gå ut fra at den senere har benyttet den tidligere som kilde. Hadde f. eks. Irenicus kjent til Zenos beskrivelse av Hechelberget, så ville han sikkert ikke ha plasert fjellet på en øy, men snarere på en hypotetisk østlig forlengelse av Grønland, slik som det også var den alminnelige oppfatning på og endog lenge etter hans tid (1518). Og man har fullgod rett til å gå ut fra at de her refererte forfatterne — like så litt som de moderne «stuegeografene» — ville ha forstått at Brendans mektige Helvedes port i Ishavet, veiviserens Jøkelfjell med dets is og ild, St. Thomas vulkanen og Norskehavets isolerte fjelltopp med deres kolde og varme kilder var en og samme lokalitet — nemlig den øya hollenderen Jan May tilfeldig kom opp under i 1609.

St. Thomas-klostret kunne ha bestått i lang tid da Nicolo Zeno besøkte det i 1396. Dominikanerordenen hadde nemlig da vært grunnlagt i Skandinavia siden 1222 og i følge Pontanus endog nådd i Østbygden på Grønland allerede i 1224. Man må kunne gå ut fra at Brendan hadde brakt nyheten om øya til sine irske ordensbrødre flere hundre år i forveien. Derimot er det lite som taler for at det kan ha eksistert noen lengere tid etter Zenos visit i 1396, da det ikke er blitt omtalt av Nordens kirkehistorikere. Vanskelige isår kan ha stengt øya for årtier. Sykdom kan hurtig ha desimert både munkene og eskimoene — med andre ord den samme skjebnen som rammet kirken på Grønland, hvor ingen biskop eller prest skal ha vært i funksjon etter Eskil i 1411. Eller kanskje et vold-

Legenden om Erik den hellige bekreftet

En underkjeve som Åbo domkirke har oppbevart, antok en alminnelig hadde tilhørt biskop Hemmings i Åbo, men en teori gikk ut på at det var kjeven til den svenske kongen Erik den hellige. Den siste ble regnet for temmelig fantastisk, men nå er den bekreftet.

Erik den hellige var som bekjent konge i Sverige til 1160. Antagelig var han forresten bare konge over Sverige. Han virket ivrig for kristendommen og foretok et korstog til Finland. Det var begynnelsen til svenskenes erobring av landet. Etter sagnet falt Erik etter en strid med Magnus Henriksson ved Uppsala den 18. mai 1160. Han ble etterpå betraktet som martyr og ble Sveriges nasjonalhelgen, selv om han ikke ble kanonisert av paven.

Helgenens jordiske levninger har ligget i et forgyllt sølvskrin i Uppsala domkirke. Forleden kom den finske riksantikvaren dr. Nordmann med underkjeven fra Åbo, og under en høytidelig og spennende seremoni ble Erik den helliges skrin åpnet i Gustavianum i Uppsala. Kronprinsparet, vitenskapsmenn og prester var til stede da kraniet ble tatt ut og underkjeven viste seg å passe. Men det gjorde derimot ikke en tann, som også tilhørte Åbo domkirkes relikvier og gikk for å ha tilhørt Erik den hellige. Undersøkelsen viste at tannen tilhørte et barn som var død i alderen 2—8 år.

Erik den helliges skjelett ble også undersøkt, og det ser ut til å være flere ting som bekrefter legenden om helgenen. En fant langt flere og kraftige hoggsår i bena enn en hadde regnet med. Høyre skinneben var nesten fullstendig avhøgd, og det var hoggskader på venstre skinneben og begge lårben. Et kraftig hogg hadde gått inn i halsen forfra. I kista fant en også små deler av en pergamentlapp med innskrift, som det nå blir vitenskapsmennes oppgave å tyde.

„Sangen om Bernadette“ i Kringkastningen

Forfatteren og dikteren Franz Werfels «Sangen om Bernadette» er vel krigsårenes største litterære bedrift. Hans episke sang i romanens form bygget på historien om Bernadette Subirous, og de underfulle fakta om helbredelsene i Lourdes har satt jøder, kristne og ateister i begeistring. Det er en underlig bok: Den er skrevet av en jøde, emnet er katolsk, og ateistene er de som står mest paff!

Franz Werfel dro i landflyktighet med sin familie og

somt jordskjelv har lagt i grus både munkenes byggverk og karelenes runde stenhytter og et samtidig vulkanutbrudd med sitt svarte sann har dekket over de siste restene av et kristenhetens etablissement der ute på den værharde polarfrontens utpost.

J. B.

«forsynet ledet meg til Lourdes», sier han i forordet. «I min store nød avla jeg en dag et løfte: kan jeg komme ut av denne fortvilede situasjon og får jeg nå Amerikas reddende kyst, skal det første jeg gjør før hvert annet arbeid være å skrive sangen om Bernadette, så bra jeg kan». Det løfte har han innfridd da han i mai måned 1941 i Los Angeles avleverte sitt manuskript til en verden som mitt under krigens bulder hadde alt annet fore enn å «föhrärliga mystiken hos det gudomliga och heliga hos människan». Men uvant som den var med å se løfter innfridd lot den seg allikevel gripe av Werfels kunstverk om Guds underverker i Lourdes.

Boken kom ut i veldige opplag, og oversettelsene fulgte slag i slag. Snart ble den filmatisert, og som en av krigsårenes storfiler har den gått og går fremdeles i verdens mange land, bare ikke i Norge!

Det er derfor med glede vi hører at Norsk Riksringkasting har opptatt «Sangen om Bernadette» på sitt program, om ikke i de werfelske dimensjoner, naturligvis, så dog som hørespill bygd på Werfels verk av den kjente svenske forfatter Bertil Malmberg. Hvor alvorlig vår Kringkasting tar sin oppgave vitner den omstendighet at den har henvendt seg til våre katolske kirkekor i Oslo og anmodet om saklig assistanse. Under innspillingen i disse dager har derfor sangere fra St. Olavs og St. Dominikus kirkekor, med en rekke St. Josefssøstre og Dominikanerinner og nesten det samlede presteskap ved de tre kirker på korteste varsel kommet Kringkastningen til hjelp. Det høyst improviserte kor klarte visstnok oppgaven glimrende, da vanskeligheten ikke bestod i å prestere korrekt og veldirigert sang, men i prøve etter prøve for å skape pilgrimsskarens utvungne og spontane hymneeffekt både i gå- og stå-tempo! Kringkastningens ledelse honorerte ko-ret med et pent pengebeløp, hvilket straks ble sendt videre til Nasjonalhjelpen.

En gjør oppmerksom på at hørespillet vil bli oppført i Kringkastningen 1. påskedag kl. 20.30. Stykket anbefales på det varmeste til alle men særlig til katolske lyttere — ikke bare på grunn av det faktum at katolsk kultur har gitt gitt et så vakkert innslag i norsk radio, men også for å styrke vår bevissthet om at røster fra vår Kirkes rike ennå finner gjenklang — for å bruke Werfels egne ord: «trots att vår tidsalder med hån, förbittring och likgiltighet vänder ryggen åt dessa vår tillvaros yttersta värden».

Idar Hansteen-Knudsen.

Vi ønsker
alle våre lesere
en velsignet påskehelg!

Girolamo Savonarola.

Av Birgitte Høegh.

Fortsettelse. Nå oppfordret bystyret ham til å bevege kong Carl til å dra bort, og han tok straks vervet på seg og oppsøkte uten nølen det kongelige losji. Her ville baronene først nekte ham adgang, da de fryktet han kom for å forpurre deres hensikt å plyndre det rike palass, men han lot seg ikke stanse, og det lyktes ham å stedes for majestetens åsyn. Han sa kort og godt: «Aller kristeligste fyrste, ditt lange opphold her blir til alvorlig mén for byen og for ditt eget forehavende. Du spiller tiden og glemmer det, forsynet har pålagt deg, til skade for din sjelefrelse og din verdslige ære. Lytt til Guds tjeners røst og drag herfra uten nølen.» Og slik gikk det til, at kong Carl forlot Florens med hæren den 28. november — etterlatende en nokså ringe anseelse i folket omdømme, ikke minst fordi han lot plyndre det herlige slott, hvor han hadde nydt byens gjestfrihet og æresbevisninger. Det var ikke soldater, men generaler og adelsmenn som var røverne, ja, han selv unnså seg ikke en gang for å rane kostbare kunstverker. Hans egen biograf, Philippe de Comines, beretter det. At de andre fulgte et slikt eksempel, er selvsagt. «De bemektiget seg uten blusel alt som fristet deres begjærighet», sier Comines.

Allikevel var gleden og lettelsen umåtelig i byen, og i kirkene ble det holdt takkegudstjenester.

Men det var ingen enkel sak å sette Statens maskineri i gang igjen etter 60 års uvirksomhet under Mericeernes formynderskap. Den gamle, republikanske styreform var foreldet, og hvordan finne en ny? I ytterste nød var det bare én som kunne frelse staten, én, som forente brennende nidkjærhet for folkets vel med klarsyn og praktisk sans: Savonarola.

Lenge betenkte han seg før han overvant sin uvilje mot å blande seg i politikk: «O, mitt folk,» sa han, «du vet at jeg aldri ville blande meg i statssaker..... tror du, jeg ville det nå, om jeg ikke så, at det er nødvendig for sjelenes frelse? Rens hjertene og glem de private interesser for almeninteressen, og hvis du begynner din statsreform med de åndelige ting først, dem, som står over de materielle ting, skal din by bli glørrikere enn noensinne tilforn og bli et mønster for hele Italia. Når du har avskaffet spill, gudsbespottelse og utukt, skal du ta styret i din hånd. Først skal du trekke opp de store linjer, siden kan du etter hvert trekke opp de mindre. Den første lov skal være, at ingen i framtiden skal oppkaste seg til tyrann. Ve deg, Florens, hvis du igjen setter en enkelt mann over deg og lar deg undertrykke.» Han sluttet med et forslag til en rettferdigere skatteordning og påpekte midler til å avhjelpe arbeidsløsheten. Dette sa han den 12. desember og fortsatte siden å gi så vise og praktiske råd, at alle var slagne med forundring. Bystyret oppfordret ham til å holde tale om dette i rådhuset, hvilket han også gjorde. Deretter samlet han magistraten og folket i domen (utelukket ble kvinner og ungdommer) og holdt en tale, hvori han fremsatte 4 forslag: 1) Gudsfrykt og sedelig forbedring. 2)

Fellesnyttens må settes foran egennyttens. 3) Alminnelig amnesti (frigivelse) for alle politiske partier. 4) En styreform, hvori alle statens borgere kan delta. Som mønster foreslog han «Consiglio Grande» i Venedig.

Samtiden kan ikke noksom forundre seg over å se en munk uten noen som helst erfaring i verdslige saker, fra sin prekestol beskjemme de lovkyndige og verdenserfarne og redde fedrelandet ved å grunne en ny republikk. De sier, at et mirakel er hendt i Florens. Og når nå for tiden overfladiske og uvorne skribenter snakker om, at «Savonarola tilrev seg makten i Florens», da sier historiens nøkterne kjennsgjæringer noe annet. Pasquale Villari, hans samvittighetsfulleste biograf, sier: «Savonarola tråtte, som vi har sett, tvunget av omstendighetenes makt inn i politikken, ikke av eget fritt valg..... Slik gikk det til, at Savonarola med en gang ble byens overhode. Og det gjaldt fram for alt å handle raskt og danne den nye regjering uten nølen, for alt var Piero de Medici ilt til den franske leir ved Neapel og var der blitt huldtt mottatt av den konge, som så uverdigg bar navnet «beskytter av den florentinske frihet.» En tyrann var altså alt ferdig til ved første høve å vende tilbake til Florens.

Når vi ser, hvordan alle de nye lover først fremsettes i Savonarolas preken, idet han foreslår dem og forklarer dem for folket, når vi hører bystyret og borgerne i rådhuset diskutere dem med samme ord, anføre de samme grunner som han, da ser vi, at en enkelt mann er blitt et helt folks sjel. Og når vi så samler de forskjellige lover, rekonstruerer hele styreforamen, finner vi den beundringsverdigg i sine deler, slående i sin helhet. Når vi hører datidens og nåtidens italienske historikere og politikere enstemmig erklære den for den beste, ja den eneste gode styreform, som Florens noen gang har hatt i sin lange og stormfulle historie, bare da kan vi felle en rett dom om munken Savonarola..... Men for ham var den politiske reform bare det første skritt mot en universel reform av moralen og Kirken. Blant de sosiale forbedringer, han innførte, må også nevnes de såkalte «Monte di pieta», en låneinnretning med lave renter, iverksatt ved frivillige gaver..... Og han fortsatte sitt sosiale reformverk tross begynnende motintriger..... og ved slutten av sine fastprekener opplevet han en enda større triumf enn den politiske: en moralsk. Hele byen var som forvandlet. Kvinnene avla sine smykker og rike drakter, kledte seg enkelt og slog sine øyne ned, de ustyrlige ungdommer var som ved et trylleslag blitt beskjedne og fornuftige, og istedetfor karnevalsviser sang de religiøse hymner. Folk ga almisser, gikk i kirken, leste bibelen eller Savonarolas traktater, og det aller merkeligste var å se dem ivrig levere tilbake allslags urettmessig erhvervet gull og gods. Fra landet og byene rundt om kring reiste folk om natten for å kunne få en plass i domen, når han skulle tale. Og mange var de, ynglinger og eldre, adelige og lærde, som fremstillet seg i San Marco for å bli opptatt i klostret.

Maria, Jesu mor

Av Bergljot Gilhuus-Moe.

Maria, Jesu mor —

et navn så uskyldsrent som våren!

En jomfru som skal bære verdens Frelser i sitt skjød.

Maria, syng og smil, for tidsnok kommer sorgen, tåren,
og ennu vet du ingenting om smerte, synd og død.

Maria, Jesu mor —

et navn som rummer livets lykke!

En mor som legger barnet til sitt bryst for første gang.

Maria, ditt ble jord og himmels kosteligste smykke
da stjernen tendtes over Jesusbarnet i ditt fang!

Maria, Jesu mor —

et navn som blør i angst og smerte!

En kvinne for hvis offer intet grensemål ble satt.

Maria du Guds mor, det var som jordisk mor ditt hjerte
forblodde under korset i den lange, mørke natt.

Maria, Jesu mor —

din sønn var død, men se han lever!

Ved Hans forsoning skal vi vinne fram til livets havn.

Maria, du har seiret! Herren gir og Herren krever.

Alt gav du — derfor takker vi og hvisker ømt ditt navn!

Hec hjemme — —

Redaktøren av «St. Olav» vil være bortreist noen tid framover.

Porsgrunn. Lørdag 30. mars hadde sokneprest Duin et opprop i «Grenmar» hvori han blant annet skrev: «Når vi i morgen i høymessen gir vårt offer la oss da huske at det er til den — personlig eller dens pårørende — ved hvis offer av liv og helse vi nå igjen kan nyte vår religionsfrihet — til dem hvis offer vi i dag og i framtiden rolig og uforstyrret kan samles i Guds hus — til dem hvis offer vi fritt kan føre våre barn til gudstjeneste og kirke. Derfor skal vår gave virkelig også gi uttrykk for en troendes takk-

nemlighet.» En får si at de varme ord bar frukt: det innkom i følge «Grenmar» kr. 991.40 i kollekt.

Så bringer bladet for 29. mars et lengre oppsett om Wilhelm Schwarzott som er kommet hjem etter en vellykket konsertreise i Sverige og Finnland. Det siste sted spilte han i Helsingfors sammen med radioorkestret under den berømte dirigent Eric Cronvalls taktstokk, Griegs a-moll konsert og fikk den mest strålende kritikk i samtlige av hovedstadens aviser. Også i Sverige har den unge musiker høstet laurbær — de fleste av konsertene der ga han til inntekt for «Foreningen Norden» og «Rädda Barnen».

y.

— — og decute

«KARDINALENS BYGGEPLASS» er et stort foretagende i Paris, startet av den avdøde erkebiskop av Paris, kardinal Verdier. Dets formål er å bygge så mange kirker i hovedstaden at det ville være en for hver 8000 innbygger. Siden 1931 er det bygget 110 kirker, men krigen satte en midlertidig stopper for arbeidet. Nå er det tatt opp igjen og en stor basar bringer mange penger inn. Den nuværende erkebiskop av Paris, kardinal Suhard, går med liv og sjel opp i arbeidet. En skal nå begynne med å reise den kirke kardinal Suhard lovet den hellige jomfru hvis arbeidet kunne få gå rolig.

I DEN ENGELSKE HÆR konverterte fra krigens utbrudd til juli 1945 over 50 000 offiserer og menige. I alt har England nå 2 415 428 katolikker.

«OSSERVATORE ROMANO», det pavelige presseorgan, har i en leder behandlet den beskyldning som er blitt rettet mot paven for å ha hatt sympati for den tyske naziregjering under krigen. Grunnlaget for beskyldningen er det faktum at konkordatet mellom Vatikanet og Tyskland ble undertegnet av den nuværende pave som da var nuntius i Tyskland, og av von Popen. «Osservatore Romano» gjør som svar på dette bl. a. oppmerksom på at dette konkordat ble undertegnet på et tidlig tidspunkt av nazismens historie. Og når det russiske blad «Pravda» som særlig har gjort seg til talsmann for disse beskyldninger skriver: «Von Popen sitter i dag på tiltalebenken i Nürnberg mens paven fremdeles sitter i Vatikanet», svarer «Osservatore»: «Molotov undertegnet på sitt folks vegne en ikke-angrepspakt med Ribbentropp etter at Tysklands hensikter var klare, og denne paktens resulterte i seks år tysk aggresjon. Ribbentropp sitter i dag på tiltalebenken i Nürnberg. Molotov sitter ved makten i Moskva.» Ennvidere fastslås det i lederen at det ikke er sant at paven har prist Mussolini som «en strålende forer».

I mens hadde hellet fulgt den franske hæravbrutt til Neapel var erobret, da snudde lykken seg brått, for deres forbunnsfeller forlot dem. Kong Carl hadde gjort seg mislikt ved å kreve penger og atter penger og ikke tenke på å holde sine forpliktelser. Det er derfor også hans mektige allierte, Ludovico il Moro, som selv hadde kalt de franske til Italia, stiftet en liga for å fordrive dem igjen. Han forenet seg med Venedig, Spania, paven og keiseren under påskudd av å forsvare seg mot tyrkerne. Men kong Carl fikk nyss om den sanne hensikt og i bråhast trakk han seg nordover med mesteparten av hæren. Florens var den eneste forbundsfelle som holdt fast ved ham. Den franske ambassadør, Phillippe de Comines, reiste på tilbakeveien gjennom Florens for å lære å kjenne «den munken, som hele verden snakker om», sier han. Han forteller, at han med forbauselse hørte, med hvilken sakkunnskap Savonarola diskuterte

politikk: «Han talte om det venetianske Consiglio Grande med større kjennskap enn meg, som nettopp kom derfra. Hans liv er et lysende eksempel for alle. Han preker mot lasten og har meget forbedret sedene i Florens. Om hans åpenbaringer vil jeg ikke uttale meg, men sikkert er, at han har forutsagt kongen og meg ting, som ingen trodde, og, som alle er gått i oppfyllelse. Med hensyn til det, som hans fiender sier, at han benytter seg av skriftemålet til å lære statens hemmeligheter å kjenne, kan jeg bare si, at jeg anser ham for å være et godt menneske, og, at han har åpenbart ting, som ingen florentiner har kunnet si ham». Comines spurte ham om kongens videre skjebne og fikk til svar, at han ville slå seg igjennom og komme ut av vanskelighetene, men der ventet ham siden et svært slag (hans eneste sønn, tronarvingen døde).

DE FRANSKE KARDINALER har vært samlet og har fra dette møte utsendt et felles kommuniqué som særlig beskjef- tigger seg med skoleproblemet. Det kreves i dette at det skal tas større hensyn til alle dem som er beskjef- tiggjort med under- visning og oppdragelsen av barn og unge og at det skal gis dem mer frihet til å følge sin kristne overbevisning og bi- bringe barnene den. Det bør stå alle foreldre fritt for å velge hvilken skole de vil betro sine barn til — staten må ikke gripe inn i foreldrenes rettigheter på dette punkt. En har opplevet i denne krig at den totalitære stat med sine diktatoriske overgrep har lidt et fullstendig nederlag, heter det videre, og som en konsekvens av dette bør alle stater ved siden av sine offisielle skoler tolerere skoler av en annen ånd, hvor kristne foreldre trygt kan sende barnene uten å være redd for at de skal komme under negativ påvirkning på det religiøse område. Og kardinalene slutter med å kreve denne frihet «i den Kirkes navn som har vist sivilisasjonen så store tjenester i fortiden og stadig har hele landets vel- ferd for øye.»

DET HOLLANDSKE KATOLSKE STATSPARTI er gått inn for den nå så alminnelige tendens til å åpne de kristelige politiske partier for alle kristne, uansett trosbekjennelse. Styret for partiet har besluttet at også de som ikke er kato- likker kan bli medlemmer og har samtidig skiftet navn så det nå kaller seg Det katolske folkeparti. Partiet beklær 1/3 av plassene i parlamentet — «generalstatene» — hvilket temmelig nøyaktig dekker forholdet mellom katolikker og protestanter i befolkningen.

DEN SPANSKE REGJERING har tilbudt å ta imot 50 000 barn fra de krigsherjede land. Dessuten vil Barcelona og Valencia ta imot 2000 jødebarn. Det er Røde Kors og U.N.R.A. som skal formidle tilbudet som i første rekke vil finne anvendelse i Polen og Ungarn.

I KINA HAR ORDET «KARDINAL» ingen tilsvarende glose i skriftspråket, og marsjall Chiang Kai-shek har derfor oppfunnet følgende betegnelse «hui chiou Kiao» som betyr «den purpurklede biskop».

ANTALLET PÅ FRANSKE PRESTER OG ORDENSFOLK som led under Gestapo mens landet var okkupert er større enn antatt fra først av. 1500 ble fengslet, 200 ble skutt eller døde i konsentrasjonsleirene, 750 ble deportert og 500 satt til umenneskelig straffarbeid.

ANTALLET PÅ PRESTER AV ALLE NASJONALITETER som døde i Dachau ansås til 5540. Dessuten døde samme sted 200 ordensfolk som følge av patologiske eksperimenter. Og disse tall er bare fra en enkelt leir!

PAVEN HAR SENDT KONG FARUK av Egypten en komplett samling av alle de mynter som er blitt slått i Vatikanstaten siden den ble opprettet. Kongen som er en ung mumismetiker fikk samlingen overrakt av ngr. Hughes, biskop av Heliopoles og apostolisk delegat i Egypten og Palestina, som medførte den da han kom tilbake fra Rom.

KARDINAL TIEN talte gjennom kringkastingen 7. mars til alle katolikker i Kina. Det er første gang Vatikanets radio har hatt en sending på kinesisk. Kardinalen la særlig det kinesiske presteskap på sinne at det var dets medlemmer som hadde ansvaret for den katolske kirkes fram- gang i landet og gå inn for å få menige kinesiske prestekall.

Et kinesisk skuespill ble under kardinal Tiens opphold i Rom oppført til hans ære på Propagandakollegiet av 36 kinesiske prestestuderende. Praktisk talt hele den kine- siske koloni i Rom, ca. 400 ialt, var til stede.

Ved det offentlige konsistorium i Rom var det 220 presse- folk til stede, hvorav 107 amerikanere, 39 italienerne, 22 englendere fra alle egne av imperiet, 11 franskmenn, 8 spaniere, 4 hollendere og 4 kinesere, samt belgiere, ungarere, polakker, portugisere, jugoslaver og siamesere.

Mgr. Auguste Gremel, Biskop av Maurienne, død.

Mgr. August Gremel, biskop av Maurienne siden 1924, er avgått ved døden i St. Jean de Maurienne, den 10. mars 83 år gammel.

Konkurranse i mariansk poesi.

I anledning av hundreårsjubileet for begivenheten da Guds Mor viste seg på Salette-berget, er der utskrevet en konkur- ranse i mariansk poesi under beskyttelse av jubileums- komitéen i Grenoble og med en jury bestående av berømte katolske skribenter.

I anledning av restaurasjonen av katedralen i Nevers.

Under ledelse av Flynn, biskop av Nevers, har der nylig funnet sted en folkemisjon i anledning av restaurasjonen av katedralen i byen og dens orgel som ble ødelagt den 16. juli 1944 under luftbombardementet.

Don Boscos følgesvenner under krigen.

La Croix de Paris skriver: «Salesianerne, de mannlige og kvinnelige følgesvenner av Don Bosco, har lidt forferde- lige tap under krigen. Den siste bulletin fra salesianerne bringer en liste over de hittil registrerte tap. En regner med at 345 ordensmedlemmer mistet livet i Frankrike, 84 i Polen, 7 i Belgien, 1 i England, 23 i Italia, 27 Jugoslavia, 143 i Tyskland, 18 i Østerrike, 1 i Litauen, 3 i Kina, 3 i Japan og 1 Indokina. Dertil må tilføyes 21 søstre av Maria-Hjelp-kongregasjonen: 1 i Frankrike, 4 i Polen, og 16 i Italia. Til dette kommer enda 360 salesianere som hårdt sårede eller lemlestedes fantes i de tyske konsentra- sjonsleire. Endelig kan tilføyes at 79 av salesianernes ordenshus og bygninger er totalt ødelagt i Frankrike, Bel- gien, Polen, Italia, Italia, Tyskland, Østerrike, Jugoslavia, Ungarn og Litauen; 115 hus er delvis ødelagt og 6 store kirker sammenstyrtet og redusert til en stenhaug, nemlig i Varsjava, Ferrara, Frascati, Forti, San-Pietro i Arona og Suprasi, samt 7 andre hårdt rammet.

Trass i de svære tap av mennesker og materiale — det beløper seg til flere milliarder francs — er ikke en eneste av institusjonene blitt forlatt eller arbeidet avbrutt for lengre tid. Tusenvis av foreldreløse gutter og piker er blitt tatt i mot, bospist og bekledt, og 86 nye foretagender er blitt satt i gang og åpnet i krigens løp i Frankrike, Italia, Belgien, Tyskland, Spania, Polen, Irland, Portugal, Bøhmen, U.S.A. Argentina, Peru, Bolivia, Brasilia, Columbia, Kuba, Honduras, Mexiko, San Domingo, Siam, Kina og India.

Den japanske ambassade

ved den Hl. stol er etter ordre fra den japanske regjering foreløbig suspendert. Etter i noen tid å ha oppholdt seg som gjest ved Vatikanet er ambassadøren, Ken Harade, nå av- reist sammen med 11 unge japanske prester som er blitt utdannet ved Propagandakollegiet.

En belgisk katolsk prest,

sokneprest Andre til St. Johannes Døperens kirke i Namur har under okkupasjonen utført et stort og opp- offrende arbeid for jøder i landet. Over 200 skylder ham sitt liv — deriblant mange barn som han fikk katolske familier til å oppta i sine hjem. Mange netter sov han selv på gulvet i sitt kontor mens hans seng var opptatt av jødiske flyktninger som også fikk overlatt hver soveplass som fan- tes i huset. Skjønt prestegården lå vegg i vegg med Gestapos hovedkvarter hjalp den modige prest mange jøder på flukt, men til slutt måtte han selv gå i dekkning. Etter kapitula- sjonen har han ofret seg helt for jødiske foreldreløse barn som han har fått anbrakt i gode katolske familier.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo